Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (druhého senátu)

13. října 2016 *

„Řízení o předběžné otázce — Soudní spolupráce v občanskoprávních věcech — Příslušnost a uznávání a výkon rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti — Nařízení (ES) č. 2201/2003 — Článek 1 odst. 1 písm. a) — Věcná působnost — Návrh na prohlášení manželství za neplatné podaný třetí osobou po smrti některého z manželů — Článek 3 odst. 1 — Příslušnost soudů členského státu, na jehož území má bydliště ‚navrhovatel' — Rozsah"

Ve věci C-294/15,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce na základě článku 267 SFEU, podaná rozhodnutím Sąd Apelacyjny w Warszawie (odvolací soud ve Varšavě, Polsko) ze dne 20. března 2015, došlým Soudnímu dvoru dne 17. června 2015, v řízení

Edyta Mikołajczyk

proti

Marii Louise Czarnecké,

Stefanu Czarneckému,

SOUDNÍ DVŮR (druhý senát),

ve složení M. Ilešič, předseda senátu, A. Prechal, A. Rosas, C. Toader (zpravodajka) a E. Jarašiūnas, soudci,

generální advokát: M. Wathelet,

vedoucí soudní kanceláře: A. Calot Escobar,

s ohledem na vyjádření předložená:

— za polskou vládu B. Majczynou, jako zmocněncem,

— za italskou vládu G. Palmieri, jako zmocněnkyní, ve spolupráci s P. Pucciariellem, avvocato dello Stato,

— za Evropskou komisi M. Wilderspinem a A. Stobiecka-Kuik, jako zmocněnci,

po vyslechnutí stanoviska generálního advokáta na jednání konaném dne 26. května 2016,

vydává tento

* Jednací jazyk: polština.

Rozsudek

1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu čl. 1 odst. 1 písm. a) a čl. 3 odst. 1 písm. a) páté a šesté odrážky nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000 (Úř. věst. 2003, L 338, s. 1; Zvl. vyd. 19/06, s. 243).

2 Tato žádost byla předložena v rámci sporu mezi Edytou Mikołajczyk na jedné straně a zesnulým Stefanem Czarneckým, který je v původním řízení zastoupen opatrovníkem, a Marií Louisou Czarneckou na straně druhé ohledně návrhu na prohlášení manželství, které uzavřeli posledně uvedení, za neplatné.

Právní rámec

Unijní právo

3 Body 1 a 8 odůvodnění nařízení č. 2201/2003 zní takto:

„(1) Evropské společenství si stanovilo za cíl vytvořit prostor svobody, bezpečnosti a práva, ve kterém je zajištěn volný pohyb osob. Proto přijímá Společenství mimo jiné opatření týkající se soudní spolupráce v občanskoprávních věcech, která jsou nezbytná k řádnému fungování vnitřního trhu.

[...]

(8) Ve věci rozhodnutí o rozvodu, rozluce nebo prohlášení manželství za neplatné by toto nařízení mělo být používáno pouze na zrušení manželských svazků a nemělo by se týkat takových otázek, jakými jsou důvody rozvodu, majetkové důsledky manželství nebo případná jiná dodatečná opatření.“

4 Podle článku 1 tohoto nařízení platí:

„1. Toto nařízení se bez ohledu na druh soudu vztahuje na občanskoprávní věci týkající se

a) rozvodu, rozluky nebo prohlášení manželství za neplatné;

[...]

3. Toto nařízení se nevztahuje na

a) určení nebo popření rodičovství;

b) rozhodnutí o osvojení, předadopční opatření nebo na neplatnost či zrušení osvojení;

c) příjmení a jména dítěte;

d) dosažení zletilosti;

e) vyživovací povinnosti;

f) správy jmění nebo dědictví;

g) opatření přijatá v důsledku trestných činů spáchaných dětmi.“

5 Článek 3 odst. 1 uvedeného nařízení stanoví:

„Ve věcech týkajících se rozvodu, rozluky nebo prohlášení manželství za neplatné jsou příslušné soudy toho členského státu,

a) na jehož území

— mají manželé obvyklé bydliště, nebo

— měli manželé poslední společné obvyklé bydliště, pokud zde jeden z nich ještě bydlí, nebo

— má odpůrce bydliště, nebo

— v případě společného návrhu na zahájení řízení má alespoň jeden z manželů obvyklé bydliště, nebo

— má navrhovatel obvyklé bydliště, v němž bydlel nejméně jeden rok bezprostředně před podáním návrhu na zahájení řízení, nebo

— má navrhovatel obvyklé bydliště, v němž bydlel nejméně šest měsíců bezprostředně před podáním návrhu na zahájení řízení, a zároveň je buď státním příslušníkem tohoto členského státu, nebo, v případě Spojeného království a Irska, zde má ‚domicil';

[…]"

6 V článku 17 tohoto nařízení, nadepsaném „Přezkoumání příslušnosti", je uvedeno:

„Pokud je soudu některého členského státu předložena věc, k níž není podle tohoto nařízení příslušný a k níž je podle tohoto nařízení příslušný soud jiného členského státu, prohlásí tento soud bez návrhu svou nepříslušnost."

Polské právo

7 Z předkládacího rozhodnutí plyne, že podle čl. 13 § 1 kodeks rodzinny i opiekuńczy (zákon ze dne 25. února 1964 o rodině a opatrovnictví) (Dz. U. č. 9, položka 59, ve znění pozdějších předpisů) nemůže manželství uzavřít osoba, která již je ve svazku manželském.

8 Článek 13 § 2 tohoto zákona stanoví, že návrh na prohlášení manželství za neplatné z důvodu, že stále trvá dříve uzavřené manželství jednoho z manželů, může podat osoba, která na tom má právní zájem.

9 Podle čl. 13 § 3 uvedeného zákona platí, že manželství nemůže být prohlášeno za neplatné z důvodu, že stále trvá dříve uzavřené manželství jednoho z manželů, pokud bylo předchozí manželství zrušeno nebo prohlášeno za neplatné, ledaže ke zrušení došlo v důsledku úmrtí osoby, která uzavřela nové manželství, i když stále trvalo její dříve uzavřené manželství.

10 Podle článku 1099 kodeks postępowania cywilnego (zákon ze dne 17. listopadu 1964, občanský soudní řád) (Dz. U. č. 43, položka 296, ve znění pozdějších předpisů) platí, že soud zkoumá bez návrhu v každé fázi řízení příslušnost vnitrostátních soudů a v případě nepříslušnosti návrh odmítne jako nepřípustný. Nepříslušnost vnitrostátních soudů je důvodem pro neplatnost řízení.

Skutkové okolnosti sporu v původním řízení a předběžné otázky

11 Dne 20. listopadu 2012 podala E. Mikołajczyk u Sąd Okręgowy w Warszawie (okresní soud ve Varšavě, Polsko) návrh, aby bylo prohlášeno za neplatné manželství S. Czarneckého a Marie Louisy Czarnecké, rozené Cuenin, uzavřené dne 4. července 1956 v Paříži (Francie). Uvedla, že je dědičkou ze závěti první manželky S. Czarneckého Zdzisławy Czarnecké, která zemřela dne 15. června 1999.

12 E. Mikołajczyk byla přesvědčena, že v okamžiku, kdy bylo uzavřeno manželství S. Czarneckého a Marie Louisy Czarnecké, ještě existovalo manželství S. Czarneckého a Zdzisławy Czarnecké, které bylo uzavřeno dne 13. července 1937 v Poznani (Polsko), takže prvně uvedené manželství bylo bigamickým svazkem, a musí být proto prohlášeno za neplatné.

13 Marie Louisa Czarnecká uvedla, že návrh na prohlášení manželství za neplatné je nepřípustný z důvodu nepříslušnosti polských soudů. Tento návrh měl být podle ní podán na základě čl. 3 odst. 1 písm. a) druhé a třetí odrážky nařízení č. 2201/2003 buď u soudu členského státu, kde měli manželé poslední společné obvyklé bydliště, pokud zde jeden z nich ještě bydlí, nebo u soudu státu, kde má bydliště odpůrce, tedy v obou případech u francouzského soudu. Opatrovník S. Czarneckého, který zemřel dne 3. března 1971 ve Francii, v původním řízení se ztotožnil se závěry Marie Louisy Czarnecké.

14 Usnesením ze dne 9. září 2013, které nabylo právní moci, jelikož jej žádný z účastníků řízení nenapadl opravným prostředkem, Sąd Okręgowy w Warszawie (okresní soud ve Varšavě) námitku nepřípustnosti zamítl, jelikož se domníval, že je na základě čl. 3 odst. 1 písm. a) páté odrážky nařízení č. 2201/2003 příslušný k rozhodnutí o návrhu na prohlášení manželství za neplatné.

15 Ve věci samé tento soud rozsudkem ze dne 13. února 2014 uvedený návrh zamítl jako neopodstatněný, jelikož navrhovatelka neprokázala, že v okamžiku, kdy S. Czarnecki uzavřel manželství s Marií Louisou Czarneckou, stále existovalo jeho první manželství; na základě skutkového stavu zjištěného uvedeným soudem naopak bylo možno konstatovat, že první manželství zaniklo rozvodem dne 29. května 1940.

16 E. Mikołajczyk se proti tomuto rozsudku odvolala u předkládajícího soudu Sąd Apelacyjny w Warszawie (odvolací soud ve Varšavě).

17 Předkládající soud se domnívá, že je podle článku 17 nařízení č. 2201/2003 a článku 1099 občanského soudního řádu povinen bez návrhu zkoumat svoji mezinárodní příslušnost k rozhodování věci v původním řízení bez ohledu na to, že se k této otázce vyjádřil již soud prvního stupně.

18 Předkládající soud má v tomto ohledu pochybnosti zejména ohledně výkladu článků 1 a 3 nařízení č. 2201/2003 a žádá o objasnění věcné působnosti tohoto nařízení. Zaprvé se táže na to, zda do jeho působnosti spadá návrh na prohlášení manželství za neplatné, který byl podán po smrti některého z manželů. V této souvislosti poznamenává, že uvedeným nařízením bylo zrušeno nařízení Rady (ES) č. 1347/2000 ze dne 29. května 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti obou manželů k dětem (Úř. věst. 2000, L 160, s. 19; Zvl. vyd. 19/01, s. 209), jehož obsah byl ve značné míře převzat z Úmluvy o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských vypracované aktem Rady ze dne 28. května 1998 (Úř. věst. 1998, C 221, s. 2). V důvodové zprávě k této úmluvě, kterou vypracovala Alegria Borrás a kterou schválila Rada (Úř. věst. 1998, C 221, s. 27), bylo přitom uvedeno, že řízení, v nichž se zkoumá platnost manželství na základě návrhu na prohlášení manželství za neplatné, jež je podán po smrti jednoho či obou manželů, jsou z působnosti této úmluvy vyloučena.

19 Předkládající soud se zadruhé táže, pokud jde o působnost nařízení č. 2201/2003, a v případě kladné odpovědi na první otázku, zda do působnosti tohoto nařízení spadá návrh na prohlášení manželství za neplatné, který podala jiná osoba než některý z manželů.

20 Pokud by mělo být na druhou otázku odpovězeno kladně, předkládající soud žádá o informaci, zda může být příslušnost soudů členského státu k rozhodování o návrhu na prohlášení manželství za neplatné, který podala třetí osoba, založena na kritériích uvedených v čl. 3 odst. 1 písm. a) páté a šesté odrážce nařízení č. 2201/2003, a soudy členského státu, kde má obvyklé bydliště tato třetí osoba, mohou rozhodnout, že jsou příslušné, i když neexistuje žádná vazba mezi soudem, u něhož byl podán návrh, a místem obvyklého bydliště manželů nebo jednoho z nich.

21 Za těchto podmínek se Sąd Apelacyjny w Warszawie (odvolací soud ve Varšavě) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:

„1) Spadají do působnosti nařízení č. 2201/2003 návrhy na prohlášení manželství za neplatné, které byly podány po smrti některého z manželů?

2) V případě kladné odpovědi na první otázku, spadají do působnosti výše uvedeného nařízení návrhy na prohlášení manželství za neplatné, které podala jiná osoba než některý z manželů?

3) V případě kladné odpovědi na druhou otázku, může být ve věcech návrhů na prohlášení manželství za neplatné, které podala jiná osoba než některý z manželů, založena příslušnost soudu na kritériích uvedených v čl. 3 odst. 1 písm. a) páté a šesté odrážce nařízení č. 2201/2003?“

K předběžným otázkám

K první a druhé otázce

22 Podstatou první a druhé otázky předkládajícího soudu, které je třeba posoudit společně, je, zda návrh na prohlášení manželství za neplatné, který podala třetí osoba po smrti některého z manželů, spadá do působnosti nařízení č. 2201/2003.

23 Podle čl. 1 odst. 1 písm. a) nařízení č. 2201/2003 se toto nařízení bez ohledu na druh soudu vztahuje na občanskoprávní věci týkající se rozvodu, rozluky nebo prohlášení manželství za neplatné.

24 Při zjišťování, zda určitý návrh spadá do působnosti tohoto nařízení, je třeba vycházet z jeho předmětu (rozsudek ze dne 21. října 2015, Gogova, C-215/15, EU:C:2015:710, bod 28 a citovaná judikatura). V projednávaném případě z žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce vyplývá, že předkládacímu soudu byl předložen návrh na prohlášení neplatnosti manželství, které uzavřeli v Paříži dne 4. července 1956 Marie Louise Czarnecká a S. Czarnecki, přičemž tento návrh je odůvodněn údajnou existencí dřívějšího manželství, které S. Czarnecki uzavřel se Zdzisławou Czarneckou. Předmětem tohoto návrhu je tedy v zásadě „prohlášení manželství za neplatné“ ve smyslu čl. 1 odst. 1 písm. a) nařízení č. 2201/2003.

25 Předkládající soud si však není jist, zda takový návrh spadá do působnosti uvedeného nařízení, pokud jej podala třetí osoba po smrti jednoho z manželů.

26 Z ustálené judikatury Soudního dvora v tomto ohledu vyplývá, že při výkladu ustanovení unijního práva je třeba vzít v úvahu nejen jeho znění, ale i jeho kontext a cíle sledované právní úpravou, jíž je součástí (rozsudky ze dne 19. září 2013, van Buggenhout a van de Mierop, C-251/12, EU:C:2013:566, bod 26, jakož i ze dne 26. března 2015, Litaksa, C-556/13, EU:C:2015:202, bod 23).

27 Co se zaprvé týče znění čl. 1 odst. 1 písm. a) nařízení č. 2201/2003, je třeba poznamenat, že podle tohoto ustanovení patří mezi oblasti, které spadají do působnosti tohoto nařízení, mimo jiné i prohlášení manželství za neplatné, a to bez rozlišování podle okamžiku podání takového návrhu ve vztahu k úmrtí některého z manželů nebo totožnosti osoby, která může u soudu takový návrh podat.

Pokud je tedy vzato v úvahu pouze znění uvedeného ustanovení, návrh na prohlášení manželství za neplatné, který podala třetí osoba po smrti některého z manželů, podle všeho musí do působnosti nařízení č. 2201/2003 spadat.

28 Takový výklad čl. 1 odst. 1 písm. a) nařízení č. 2201/2003 zadruhé potvrzuje i kontext tohoto ustanovení.

29 V tomto ohledu je třeba připomenout, že v čl. 1 odst. 3 nařízení č. 2201/2003 jsou taxativně vyjmenovány oblasti, které jsou z působnosti tohoto nařízení vyloučeny; patří mezi ně mimo jiné vyživovací povinnosti a správy jmění nebo dědictví. V bodě 8 odůvodnění uvedeného nařízení je v této souvislosti upřesněno, že by toto nařízení mělo být používáno pouze na zrušení manželských svazků a nemělo by se týkat takových otázek, jako jsou majetkové důsledky manželství.

30 Návrh na prohlášení manželství za neplatné, který podala třetí osoba po smrti některého z manželů, však mezi oblastmi vyloučenými z působnosti tohoto nařízení, které jsou vyjmenovány v čl. 1 odst. 3 uvedeného nařízení, uveden není.

31 I když je kromě toho pravda, že aktivní legitimace E. Mikołajczyk ve sporu v původním řízení podle předkládajícího soudu souvisí s jejím postavením dědičky ze závěti Zdzisławy Czarnecké, uvedený soud upřesnil, že se tento spor týká pouze prohlášení manželství Marie Louisy Czarnecké a S. Czarneckého za neplatné, a výjimka stanovená v čl. 1 odst. 3 písm. f) nařízení č. 2201/2003, která se týká správ jmění a dědictví, se proto na něj nemůže vztahovat.

32 Zatřetí výklad čl. 1 odst. 1 písm. a) nařízení č. 2201/2003, podle něhož návrh na prohlášení manželství za neplatné, který podala třetí osoba po smrti některého z manželů, spadá do působnosti tohoto nařízení, potvrzuje i cíl, který toto nařízení sleduje.

33 V tomto ohledu je třeba uvést, že jak vyplývá z bodu 1 jeho odůvodnění, nařízení č. 2201/2003 přispívá k vytvoření prostoru svobody, bezpečnosti a práva, ve kterém je zajištěn volný pohyb osob. Nařízení stanoví za tímto účelem v kapitolách II a III pravidla upravující příslušnost, jakož i uznání a výkon rozhodnutí ve věcech zrušení manželských svazků, která mají zabezpečit právní jistotu (rozsudek ze dne 16. července 2009, Hadadi, C-168/08, EU:C:2009:474, body 47 a 48).

34 Pokud by byl přitom takový návrh, o jaký se jedná v původním řízení, z působnosti nařízení č. 2201/2003 vyloučen, uvedený cíl by nebyl respektován, neboť by toto vyloučení mohlo zvýšit právní nejistotu spojenou s neexistencí jednotného regulačního rámce v dané oblasti, a to tím spíše, že se na otázky osobního stavu fyzických osob ani na rodinné vztahy nevztahuje nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 650/2012 ze dne 4. července 2012 o příslušnosti, rozhodném právu, uznávání a výkonu rozhodnutí a přijímání a výkonu veřejných listin v dědických věcech a o vytvoření evropského dědického osvědčení (Úř. věst. 2012, L 201, s. 107).

35 Jak kromě toho zdůraznil generální advokát v bodě 27 svého stanoviska, to, že se návrh na prohlášení manželství za neplatné, o který se jedná v původním řízení, týká manželství, které již zaniklo v důsledku úmrtí jednoho z manželů, neznamená, že tento návrh nespadá do působnosti nařízení č. 2201/2003. Není totiž vyloučeno, že zájem na prohlášení manželství za neplatné může mít určitá osoba i po smrti některého z manželů.

36 Pokud má být takový zájem posuzován z hlediska příslušné vnitrostátní právní úpravy, není naproti tomu dán žádný důvod, proč by třetí osoba, která podala návrh na prohlášení manželství za neplatné po smrti některého z manželů, nemohla mít prospěch z jednotných kolizních norem stanovených v nařízení č. 2201/2003.

37 S ohledem na výše uvedené úvahy je třeba na první a druhou předběžnou otázku odpovědět tak, že čl. 1 odst. 1 písm. a) nařízení č. 2201/2003 musí být vykládán v tom smyslu, že návrh na prohlášení manželství za neplatné, který podala třetí osoba po smrti některého z manželů, spadá do působnosti nařízení č. 2201/2003.

Ke třetí otázce

38 Podstatou třetí otázky předkládajícího soudu je, zda musí být čl. 3 odst. 1 písm. a) pátá a šestá odrážka nařízení č. 2201/2003 vykládán v tom smyslu, že se kritérií pro určení příslušnosti uvedených ve zmíněných ustanoveních může dovolávat jiná osoba než některý z manželů, která podala návrh na prohlášení manželství za neplatné.

39 Předkládající soud má pochybnosti o tom, jak na tuto otázku odpovědět, jelikož v případě kladné odpovědi by o návrhu na prohlášení manželství za neplatné podaném třetí osobou mohl rozhodovat soud, který nemá žádnou vazbu na místo obvyklého bydliště manželů nebo jednoho z nich.

40 V tomto ohledu je třeba uvést, že článek 3 nařízení č. 2201/2003 stanoví obecná kritéria příslušnosti ve věcech rozvodu, rozluky a prohlášení manželství za neplatné. Tato objektivní, alternativní a výlučná kritéria odpovídají potřebě právní úpravy přizpůsobené specifickým požadavkům sporů ve věcech zrušení manželského svazku.

41 I když čl. 3 odst. 1 písm. a) první až čtvrtá odrážka nařízení č. 2201/2003 výslovně odkazuje na kritéria obvyklého bydliště manželů a odpůrce, čl. 3 odst. 1 písm. a) pátá odrážka, jakož i čl. 3 odst. 1 písm. a) šestá odrážka tohoto nařízení umožňují uplatnění pravidla pro určení příslušnosti *forum actoris*.

42 Posledně uvedená ustanovení totiž za určitých podmínek přiznávají příslušnost k rozhodování o zrušení manželského svazku soudům členského státu, na jehož území má obvyklé bydliště navrhovatel. Článek 3 odst. 1 písm. a) pátá odrážka nařízení č. 2201/2003 takovou příslušnost přiznává tehdy, když tam navrhovatel bydlel nejméně jeden rok bezprostředně před podáním návrhu na zahájení řízení, zatímco čl. 3 odst. 1 písm. a) šestá odrážka tohoto nařízení určuje tuto příslušnost také tehdy, když tam navrhovatel bydlel nejméně šest měsíců před podáním tohoto návrhu na zahájení řízení a zároveň je státním příslušníkem tohoto členského státu nebo zde má v některých případech domicil.

43 Za těchto okolností je třeba pro zodpovězení otázky položené předkládajícím soudem určit přesný rozsah pojmu „navrhovatel“ ve smyslu uvedených ustanovení, a to za účelem zjištění, zda se tento pojem omezuje pouze na manžele, anebo zda zahrnuje i třetí osoby.

44 Podle ustálené judikatury Soudního dvora vyplývá z požadavků jednotného použití unijního práva i ze zásady rovnosti, že znění ustanovení unijního práva, které za účelem vymezení svého smyslu a rozsahu výslovně neodkazuje na právo členských států, musí být zpravidla vykládáno autonomním a jednotným způsobem v celé Unii, přičemž tento výklad je třeba nalézt s přihlédnutím ke kontextu tohoto ustanovení a k cíli sledovanému dotčenou právní úpravou (v tomto smyslu viz rozsudky ze dne 2. dubna 2009, A, C-523/07, EU:C:2009:225, bod 34, a ze dne 16. července 2009, Hadadi, C-168/08, EU:C:2009:474, bod 38).

45 Vzhledem k tomu, že čl. 3 odst. 1 písm. a) pátá a šestá odrážka nařízení č. 2201/2003 za účelem vymezení rozsahu pojmu „navrhovatel“ na právo členských států výslovně neodkazují, musí být tento rozsah vymezen s přihlédnutím ke kontextu těchto ustanovení a k cíli tohoto nařízení.

46 Co se týče kontextu čl. 3 odst. 1 písm. a) páté a šesté odrážky nařízení č. 2201/2003, z judikatury Soudního dvora vyplývá, že tento článek upravuje několik kritérií pro určení příslušnosti, která jsou si postavena na roveň, neboť všechna objektivní kritéria uvedená ve zmíněném článku jsou alternativní (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 16. července 2009, Hadadi, C-168/08, EU:C:2009:474, bod 48).

47 Z toho plyne, že cílem systému určování příslušnosti zavedeného nařízením č. 2201/2003 ve věcech zrušení manželských svazků není vyloučit možnost příslušnosti několika soudů. Nařízení naopak výslovně stanoví, že může být dána rovnocenná příslušnost několika soudů (rozsudek ze dne 16. července 2009, Hadadi, C-168/08, EU:C:2009:474, bod 49).

48 Pokud jde o kritéria vyjmenovaná v čl. 3 odst. 1 písm. a) uvedeného nařízení, Soudní dvůr rozhodl, že vycházejí s různými obměnami z obvyklého bydliště manželů (rozsudek ze dne 16. července 2009, Hadadi, C-168/08, EU:C:2009:474, bod 50).

49 Z výše uvedeného vyplývá, že pravidla pro určování příslušnosti stanovená v článku 3 nařízení č. 2201/2003, včetně těch, která jsou uvedena v odstavci 1 písm. a) páté a šesté odrážce tohoto článku, mají chránit zájmy manželů.

50 Takový výklad odpovídá i cíli sledovanému tímto nařízením, jelikož toto nařízení zavedlo za účelem zohlednění mobility osoby a také ochrany práv manžela, který opustil či manželky, která opustila zemi společného obvyklého bydliště, pružné kolizní normy a zároveň zaručilo, aby mezi dotyčnou osobou a příslušným členským státem existovala skutečná vazba (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 29. listopadu 2007, Sundelind Lopez, C-68/07, EU:C:2007:740, bod 26).

51 Z toho vyplývá, že pokud návrh na prohlášení manželství za neplatné podaný třetí osobou spadá do působnosti nařízení č. 2201/2003, na tuto osobu se musí vztahovat pravidla pro určování příslušnosti stanovená ve prospěch manželů. Uvedené třetí osobě není kromě toho v důsledku uvedeného výkladu odepřen přístup k soudu, jelikož se může dovolávat jiných kritérií pro určení příslušnosti uvedených v článku 3 tohoto nařízení.

52 Pojem „navrhovatel“ ve smyslu čl. 3 odst. 1 písm. a) páté a šesté odrážky nařízení č. 2201/2003 tedy nezahrnuje jiné osoby než manžele.

53 S ohledem na výše uvedené úvahy je třeba na třetí předběžnou otázku odpovědět tak, že čl. 3 odst. 1 písm. a) pátá a šestá odrážka nařízení č. 2201/2003 musí být vykládán v tom smyslu, že jiná osoba než některý z manželů, která podala návrh na prohlášení manželství za neplatné, se kritérií pro určování příslušnosti uvedených v těchto ustanoveních nemůže dovolávat.

K nákladům řízení

54 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (druhý senát) rozhodl takto:

1) Článek 1 odst. 1 písm. a) nařízení Rady (ES) č. 2201/2003 ze dne 27. listopadu 2003 o příslušnosti a uznávání a výkonu rozhodnutí ve věcech manželských a ve věcech rodičovské zodpovědnosti a o zrušení nařízení (ES) č. 1347/2000 musí být vykládán v tom smyslu, že návrh na prohlášení manželství za neplatné, který podala třetí osoba po smrti některého z manželů, spadá do působnosti nařízení č. 2201/2003.

2) Článek 3 odst. 1 písm. a) pátá a šestá odrážka nařízení č. 2201/2003 musí být vykládán v tom smyslu, že jiná osoba než některý z manželů, která podala návrh na prohlášení manželství za neplatné, se kritérií pro určování příslušnosti uvedených v těchto ustanoveních nemůže dovolávat.

Podpisy.